

УДК 327:911.3]:323.1(4-12)(049.3)

Горан Буџак*

Милош Кнежевић,
Призма геополитике
– геополитичка
димензија националног
идентитета, Институт
за политичке студије,
Београд, 2013.

Монографија *Призма геополитике* Милоша Кнежевића је резултат дугогодишњег истраживачког ангажмана оствареног у сарадњи са разним научним,

* Институт за политичке студије, Београд.

културним и медијским установама. Током вишедеценијског истраживачког рада, који је започет почетком деведесетих година прошлог века, настајали су бројни текстови у оквиру ауторовог пројекта „Замах“, чији тридесети том представља књига *Призма геополитике*, која је истовремено и трећа књига циклуса „Импулси геополитике“, у оквиру кога су раније објављене књиге *Мозаик геополитике – идентитет, транзиција, српско питање* (2008) и *Парадигма распада – разлагање државе у огледалу узрочности* (2009).

Књига *Призма геополитике* је производ ауторовог истраживачког рада на пројектима „Друштвено-политичке претпоставке изградње институција у Србији“ и „Демократски и национални капацитети политичких институција Србије у процесу међународних интеграција“, који су део научно-истраживачког опуса Института за политичке студије, подржаног од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја.

Призму геополитике чине текстови које је аутор креирао у периоду од прве половине деведесетих година до данашњих дана и који су објављивани у сарадњи са Студентским културним центром, часописом *Држава*, месечником *Двери српске*, дневником *Глас јавности*, Институтом за

геополитичке студије, зборником Матице српске за друштвене науке, часописима *Српска политичка мисао*, *Нова српска политичка мисао* и *Национални интерес* и зборницима Института за политичке студије.

У уводном дискурсу Кнежевић образлаже најзначајније теоријско-методолошке аспекте ове геополитичке студије, дефинишући основне појмове и категорије геополитике као научне дисциплине и разматрајући њене релације са другим научним областима и дисциплинама, као и проблемско поље и методе геополитике.

У оквиру првог дела, који се састоји од шест поглавља, аутор у првом поглављу, под називом „Темељи крипто-политике“, презентира теоријску анализу крипто-политике, детаљно образлажући појам, генезу, феноменологију, карактеристике, структуру и значај теорије завере и њеног практичног испољавања у политици.

Кнежевић у другом поглављу, насловљеном „Угасле страсти геополитике“, разматра географске детерминанте геополитике и њене бројне и разноврсне облике испољавања, посебно анализирајући узроке и последице конфликта на балканским просторима, који су резултирали деструкцијом заједничке југословенске државе.

У трећем поглављу, које носи назив „Маглина Новог светског поретка“ I, аутор анализира феномен новог светског поретка (НСП) полазећи од семантичког значења његових елемената и потом разматра домаћаје и облике његовог испољавања од нове историјске епохе, преко новог светског друштва или међународне заједнице, закључно са новим међународним политичким поретком.

Четврто поглавље, под називом „Маглина Новог светског поретка“ II, представља наставак разматрања облика испољавања НСП, као и великог броја његових разноврсних видова. Аутор у овом поглављу аргументовано образлаже испољавање НСП као новог светског економског поретка, затим као међународног права, идеолошког, моралног, културног и технолошког поретка, потом прастарог мистичног циља и конспиративног плана и, коначно, као американократије, тј. доминације Америке.

У петом поглављу, именованом „Геополитичност простора моћи“, Кнежевић аналитички третира однос простора и моћи, разматрајући различита схватања геополитике, геополитику малих народа, настанак и судбину треће Југославије, односно Србије и Црне Горе, разбијање народа на „ентитете“, као и односе земаља

подељеног Балкана и „међународне заједнице“.

Коначно, последње шесто поглавље првог дела *Призме геополитике*, које носи наслов „Адреса необуздане моћи“, свестрано разматра феномен НАТО пакта као оличења Америке, руске опсесије, идеолошке конструкције, облика испољавања борбеног вестернизма, облика доминације Европом, средства мрвљења Балкана, као и просторног односа према Југославији. У оквиру овог поглавља аутор детаљно анализира геополитичка опредељења друге и треће Југославије, Србије и Црне Горе у контексту односа према НАТО пакту, Истоку и Западу, указујући на опасност међусрпског сукоба и апострофирајући неопходност геополитичког реализма.

Други део, који чини осам поглавља, аутор започиње поглављем насловљеним „Регионализам и геополитика“, које третира феномен регионализма, његове географске основе, политику и идеологију регионализма, регионални сепаратизам и интегрализам, геополитику регионализације, интегративну и дезинтегративну регионализацију, регионалну државу, регионализам у међународним односима и инфериорност регионализоване периферије.

У другом поглављу, под називом „Изазови глобалне политике“,

Кнежевић аргументовано разматра илузије о униполарној хармонији међународне заједнице, еколошке дилеме о неумереном расту и развоју, политичке преображаје транзиције југословенских простора, глобалну политику, геоекономију и принципе универзалне трговине, раст значаја демополитике, искушења мултикултурализма и чворове светске политике.

Треће поглавље, које носи наслов „Европа различитих могућности – разлози за европесимизам“, бави се анализом европских противречности, релација европског Истока и Запада, односа Европске уније и Русије, крајњег домета Европе Уније, карактеристика ЕУ као демократског континента, прекорачења европске моћи, да ли има Европе изван Европе, места и положаја Србије, континенталне идеологије, доктрине Нове Европе, безалтернативне Европе, модуса односа према Европи – еврооптимизма и европесимизма.

У четвртном поглављу, именованом „Агресија НАТО на СРЈ 1999.“, поводом десете годишњице агресије НАТО алијансе на СР Југославију, тј. Србију и Црну Гору, разматрају се узроци и последице илегалног напада удружених земаља западне хемисфере, улога Европске уније, деловање Русије и геополитичке перспективе Србије.

Пето поглавље, под називом „Европа у мрежи цеговода“, третира енергетску геополитику у условима глобалне кризе, разматрајући замке обоамо-клинтонизма, евро-руско енергетско зближавање, пројекат Набуко, грузијски рат и руско-украјински гасни сукоб, поуке гасне кризе и увођење тржишних цена гаса.

Шесто поглавље, које носи наслов „Дилеме спољне политике“, расправља о „безалтернативној“ евроинтеграцији Србије, анализирајући актуелну кризу економске и политичке структуре ЕУ, недоумице безалтернативности, аутономну и хетерономну политику, опречна тумачења положаја Србије – прагматично самозаваравање и критички реализам, спољашњи утицај на вођење спољне политике Србије, унутрашње дилеме спољне политике, дипломатију фингиране одлучности, личне детерминанте политике ослањања на „четири стуба“, могућност избора и редослед интеграција, парадокс евроатлантских интеграција, ултимативно признање, пацифизам и натоизам, значења и домете мирољубивости и однос ЕУ према проблему Косова.

У седмом поглављу, названом „Разбираспад и нестанак“, Кнежевић разматра узроке и последице нестанка југословенске државе током деведесетих година. Приликом анализе генезе феномена

разбираспада Југославије аутор полази од међународних околности, насталих рушењем Берлинског зида, распуштањем Источног блока и нестанком Совјетског Савеза, које су довеле до смене историјских епоха и преуређења светске геополитичке сцене. Нови систем светске моћи оличен у новом светском поретку, којим је успостављена доминација САД путем глобалне превласти неолиберализма, непосредно је утицао на процес деструкције југословенске државе током деведесетих година, пружајући подршку етно-националним конфликтима који су ескалирали у сецесионистички рат некадашњих југословенских република.

Аутор је с пуним правом посебно нагласио да се акутна фаза југословенске сецесије, која је завршена потписивањем Дејтонског мировног споразума 1995. године, после илегалне агресије НАТО алијансе на СРЈ и окупације Косова и Метохије 1999. започела у *пузајућу сецесију* у односу на Републику Србију.

Раздвајање Србије и Црне Горе после црногорског референдума 2006. године, такође представља наставак сецесионог процеса на бившим југословенским просторима, који је Кнежевић означио као *геополитику сецесије*, којом је суштински и формално окончан и последњи облик јужнословенског државног савеза.

Аутор исправно закључује у завршном делу овог поглавља да проглашење албанске квазидржаве на територији Косова и Метохије 2008. године представља продужетак реалполитичког процеса постјугословенске сецесије, који се реализује у виду српске, односно *постсрпске сецесије*.

У последњем осмом поглављу *Призме геополитике*, под насловом „Геополитичност националног и религијског идентитета“, аутор разматра могућности мултифункционалног конфесионалног капацитета нације, анализирајући карактеристике феномена идентитета, својства плуралних ситуација, типове плуралних капацитета, мутинационални капацитет религија, јужнословенски религијско-црквени плурализам, мултиконфесионални капацитет нација, многуетичне и вишенационалне Јужне Словене, геополитички плурализам нација и држава, религија и цркви, геополитичко изражавање и осликавање супротности, и коначно, геополитику, идентитет и националност.

Књига *Призма геополитике* Милоша Кнежевића несумњиво представља изузетан допринос досадашњим геополитичким истраживањима, како самог аутора тако и геополитике као научне дисциплине, као и свестраном разумевању српске, регионалне и глобалне геополитичке теорије

и праксе у контексту савремених процеса регионалних, европских и глобалних економских, политичких, социјалних и културних интеграција. Кнежевићева књига је обogaћена великим бројем библиографских јединица, адекватном аргументацијом, разноврсним класификацијама и оригиналним дефиницијама, изложеним и образложеним самосвојно изграђеним стилем, што све заједно доприноси ауторовом аутентичном и креативном начину презентирања резултата дугогодишњег истраживачког рада на пољу геополитике, политикологије, теорије државе и права и политичке филозофије. Имајући у виду све напред наведено, можемо без дилеме констатовати да монографија *Призма геополитике* Милоша Кнежевића заслужује да буде у фокусу интересовања не само научне и стручне, већ и најшире друштвене јавности.